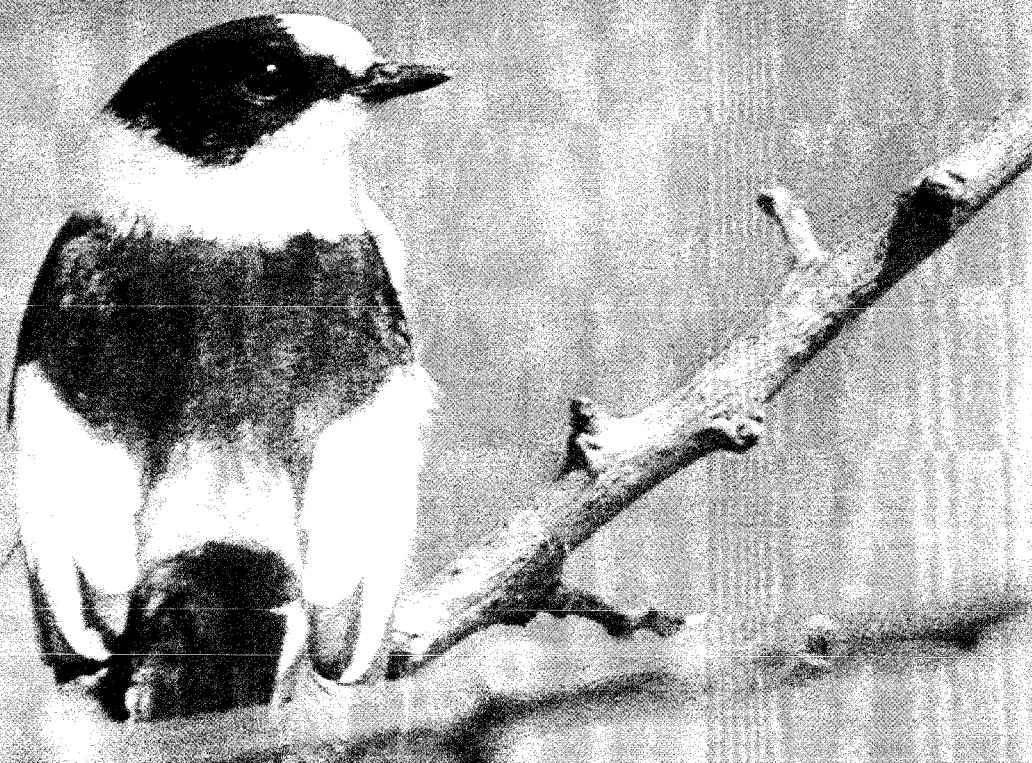

n-Huttafa

H-Magazin ta' Klabb Huttaf

*Żanżarell
tal-Kullar*

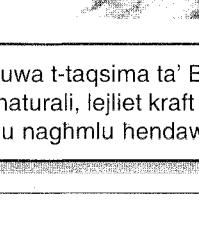
Numru 37
Marzu - April 2000

F'dil-harga...

Editorjal	2
Aħbarijiet	3
Trid Trabbi Ċiefa?	3
Mid-Dinja	4
Kif mis-seba'...	4
Iż-Żanżarelli	5
Gallerija	6
Pranzu Hurrieq!	6
Kompetizzjoni	7
Kliem il-Bies	7
Attività	9
Prosit lil..	9
Enerġija 4 - Nukleari	10
Offerta Specjali	11
Dahħal Membru	11
Filfla	12

GHEŽIEŻ HUTTAFA...

Il-Huttafa għalqet sitt snin! F'Marzu 1994 hriġna l-ewwel waħda, u bqajna noħorġuha kull xaharejn bla ma qbiżna harġa waħda. Mhux talli hekk, imma maż-żmien il-magazin żidni lu l-paġni u anke bdejna darba f'sena ndaħħlulu l-kulur.

U issa biċċa ahbar tajba...

Hbieb Huttaf, minn dil-harġa I-Huttafa se tibqa' toħroġ DEJJEM bil-kulur! Sewwa smajtu! BIL-KULUR, nies! Għalissa l-qoxra biss, 'il quddiem naraw!

Heqq, nahseb taqblu mieghi li n-natura sabiha wisq biex tibqa' taraha black-and-white!

Imsomma, ftit ftit rabbejna magazin li f'Malta għad m'hawnx bhalu! Magażin kollu natura u affarijiet dwar l-ambient naturali.

Dan kollu bis-sahha tagħkom, ghax mingħajrkom il-membri tagħna, Klabb Huttaf isir Klabb Fataf!

Čaw hbieb, u min għandu bird table ma jinsie ix ifarrak ffit figolla ghall-ghasafar. Dawk jiġgennu ghall-helu!

victor

Victor Falzon
L-Editur

Morru l-GreenWeek 2000
6-9 April 2000
Żuru l-istand tal-BirdLife

Minhabba li dawn l-aħħar snin l-ispejjeż ta' stampar, posta, karti eċċ għolew waħda sew, se jkollna kontra qalbna nghollu ffit il-miżata tal-Klabb. Minn April 2000, il-miżata se ssir Lm2 flok Lm1.50. (U iva, differenza ta' nofs lira - prezz ta' gelat!)

Working Group ta' Klabb Huttaf

Jason Aloisio, Audrey Chetcuti, Norman Chetcuti, Desirée Falzon, Victor Falzon, Justin Vassallo

BirdLife Malta

Indirizz: 57/28 Triq Rigord Ta' Xbiex MSD 12
Tel: 347646 Fax: 343239 email: blm@orbit.net.mt
Website: www.waldonet.net.mt/birdlife/

Materjal mill-Huttafa jista' jiġi kkuppat dment li mhux għal skop kummerċiali u dment li jissemmu isem il-magazin u li tintbagħha kopja tal-materjal lil BirdLife Pubblikkazzjoni: BirdLife Malta

Produzzjoni: Victor Falzon

Ritratt ta' quddiem: **Żanżarell tat-Tikki** (ritratt ta' Victor Falzon)

Ritratt ta' wara: **Filfla** (ritratt ta' Joe Sultana)

Films: Gutenberg Press. Stampat: Poulton's Print Shop, Marzu 2000

Klabb Huttaf huwa t-taqṣima ta' BirdLife Malta għall-membri ta' taht is-sittax. Norganizzaw harġiet fil-kampanja, żjarat f'riservi naturali, lejliet kraft u anke nagħmlu xogħol ambientali. Nohorġu l-magazin il-Huttafa kull xaharejn għall-membri, u nagħmlu hendawts u logħob għal waqt l-aktivitajiet. Shubja fi Klabb Huttaf hija Lm2 fis-sena.

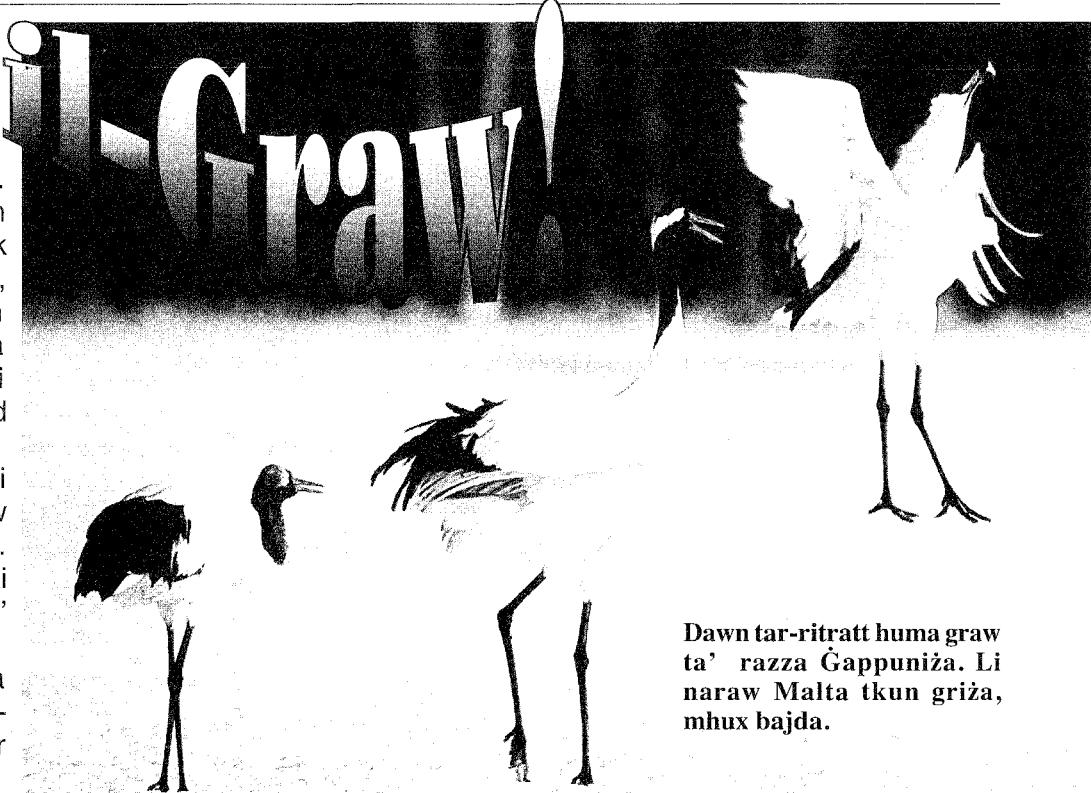

Raw

Kbar! Ghonqhom twil. Saqajhom twal. Kważi dejjem tarahom fi qtajja'. Anke jekk m'intix dilettant ta' l-ghasafar, tara qatgha graw (common crane - *Grus grus*) xorta jimpresjonawk. Famuži wkoll ghax jiżfnu, kif qed jagħmlu dawn tar-ritratt.

F'nofs Marzu smajna varji rapporti ta' qatghat ta' graw ipassu minn fuq Malta. Qatgha minnhom kienet ta' xi 60, u dehret fl-inħawi ta' Bahar iċ-Ċagħaq.

F'Malta l-grawwa hija skarsa, u tista' tidher mill-harifa sar-rebbiegħha, l-aktar f'Dicembru.

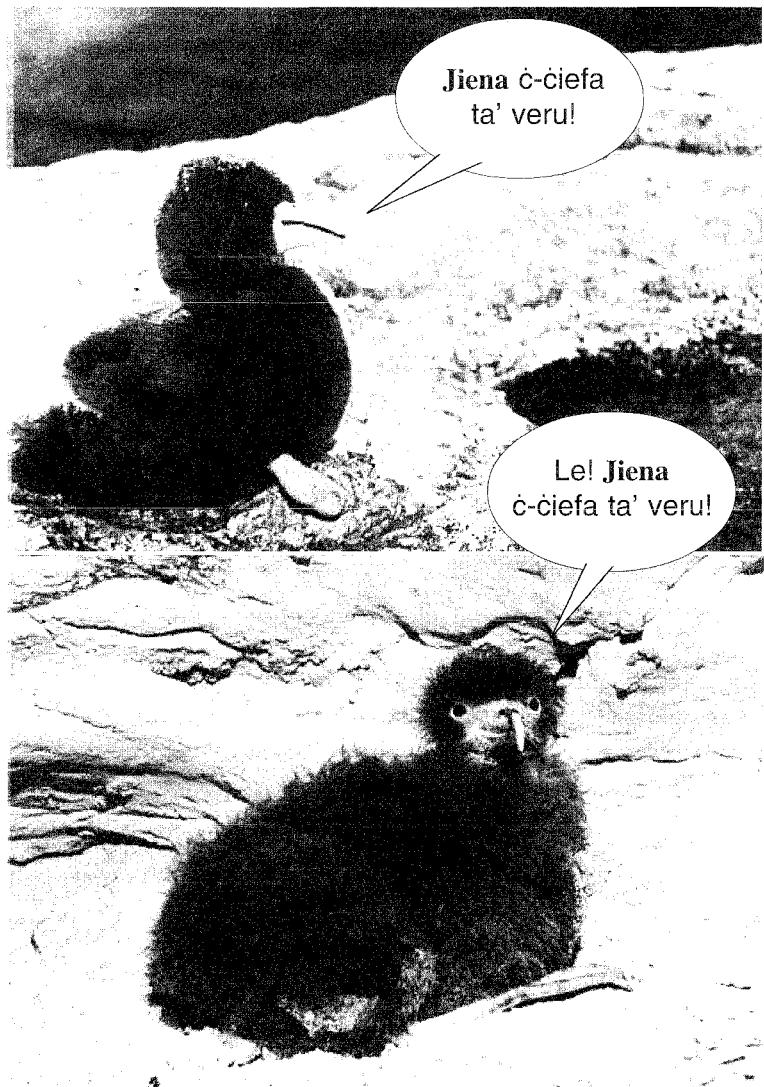

Dawn tar-ritratt huma graw ta' razza ġappuniżza. Li naraw Malta tkun griża, mhux bajda.

Trid trabbi ciefa?

Jiena c-ċiefa ta' veru!

Le! Jiena c-ċiefa ta' veru!

Fuq ix-xellug taraw żewġ flieles taċ-ċiefa. Erġġhu harsu sewwa lejhom. Indunajtu hemmx xi differenza bejniethom? Hekk hu! Waħda minnhom hija soft toy!!! X'qed jagħmel hemm fuq il-blat dak is-soft toy!!

Dak is-soft toy huwa l-maskot ta' idea gdida li qed tagħmel il-BirdLife dwar iċ-ċiefa. Iċ-ċiefa hija tajra tal-bahar li tbejjet ma' l-irdum. Min ġie xi darba magħna Ta' Ċenc jisma' c-ċiefa innewwah jaf x'qed ngħidu!

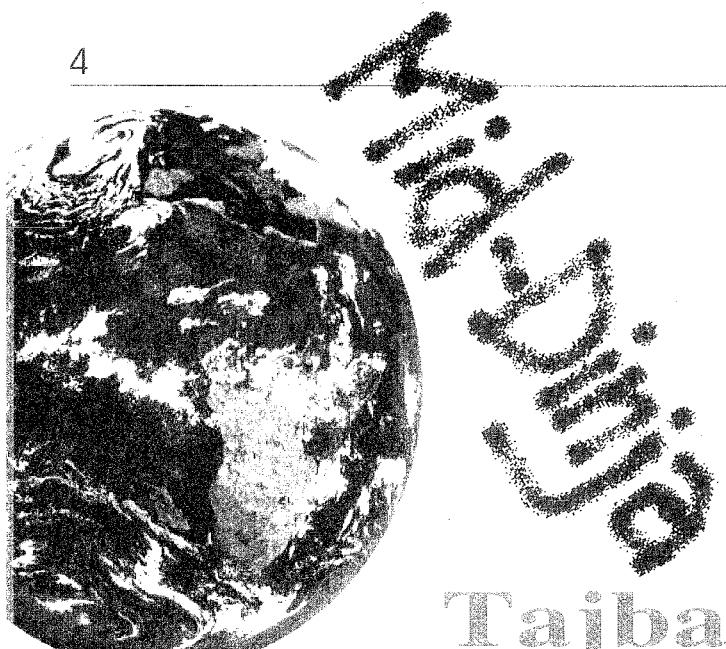
Il-BirdLife ilha s-snin tistudja c-ċiefa u llum nafu l-istorja ta' hafna minnhom sa minn mindu kienu għadhom bajda! Dan ghaliex iċ-ċiefa spiss jerġa' lura biex ibejjet sena wara l-ohra fl-istess ho for fl-irdum, u għalhekk l-istudużi tal-BirdLife faċċi jerġgħu jsibu l-istess għasfur fl-istess post sena wara l-ohra.

Issa l-idea hija din. **Qed inhajru n-nies jadottaw ciefa! X'jiġifieri? Jiġifieri għal somma żġħira (Lm6) il-BirdLife tagħżillek waħda miċ-ċiefa spiegħi tiegħek. Le, le, mhux naqbdaha u nagħtu hilek! Imma minflok nagħtuk:**

- 1) ritratt taċ-ċiefa spiegħi tiegħek
- 2) certifikat ta' "adozzjonni"
- 3) soft toy ta' fellus ta' ciefa
- 4) l-istorja s'issa taċ-ċiefa tiegħek.
- 5) inżommuk infurmat dwar x'inhi tagħmel iċ-ċiefa, eż: meta ġiet lura, jekk biditx, jekk għandhiex frieh eċċ.

B'dan il-mod il-BirdLife tħalliem lin-nies dwar iċ-ċiefa, u fl-istess hin niġbru xi flus biex jghinuna fl-istudju tat-tajr tal-bahar.

Barra minn Malta din l-idea ssir bit-tigri, rinoceronti, il-junfanti u xadini. Din l-idea qed taħdem hafna ma' l-iskejjel li qed jieħdu sehem fid-Dinja Wahda. Din l-idea tajba hafna ghall-familja li thobb l-annimali!!!

Tajba jew Hażina?

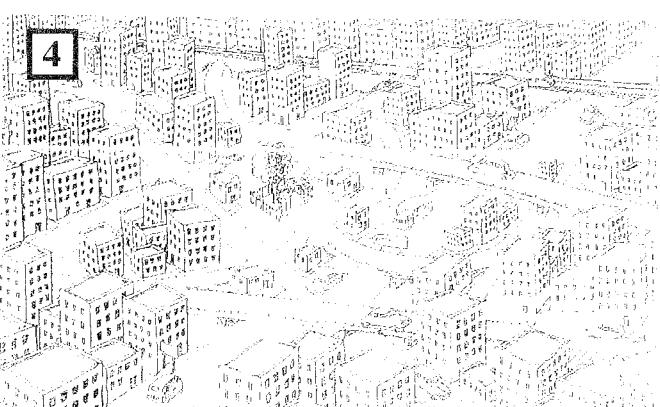
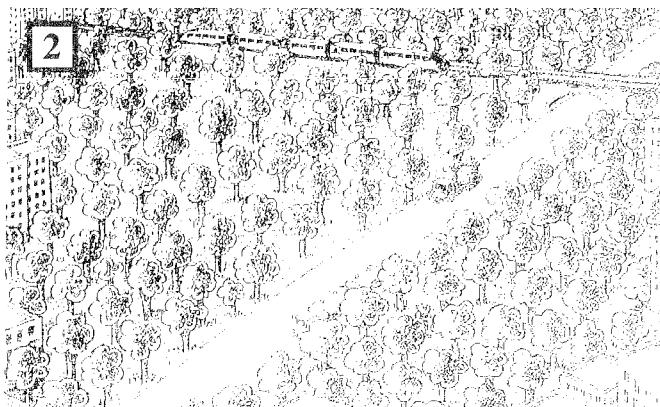
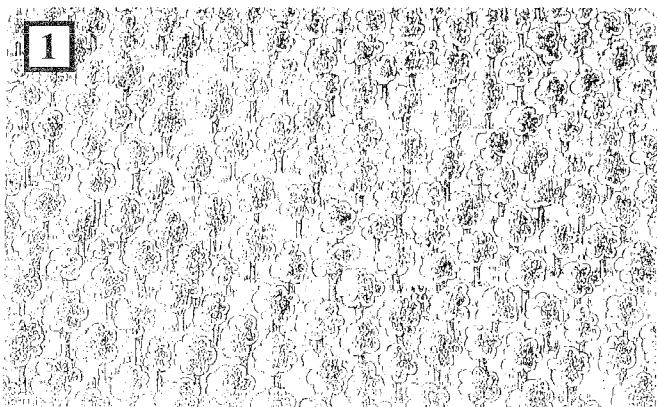
Il-Gappuniżi jieklu hafna laham tad-dniefel u tal-balieni. Jistadu għalihom f'santwarju fejn dawn suppost protetti, jaqbdū iktar milli suppost, fi żmien li mhux suppost eċċ.

Issa xi xjenzati sabu li fil-bahar tant hemm tniġgis li l-laham ta' dawn l-annimali jista' jikkaġuna mard fil-bniedem!! Hafna hwienet tal-laham beżghu u qed jikkancellaw l-ordnijiet għal-laham tal-baliena!

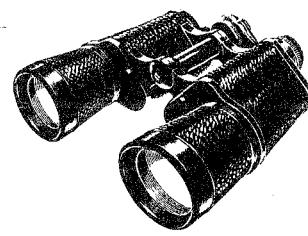
Allura din x'tigi? Ahbar hażina ghax il-bahar imniġġes? Jew ahbar tajba ghax se jinqatlu inqas dniefel u balieni?!!

Kif mis-seba' nieħdu l-id!

Iż-Żanżarelli

Fost hafna speċi t'għasafar li jżuru l-għejjer Maltin waqt il-passa, insibu erba' speċi ta' żanżarelli. Dawn huma ż-żanżarell iswed, iż-żanżarell tal-kullar, iż-żanżarell tat-tikki u ż-żanżarell sidru ahmar. F'din il-harġa ser nagħtu ħarsa lejn l-ewwel tnejn.

Iż-Żanżarell Iswed

Iż-żanżarell iswed raġel huwa iswed minn fuq u abjad minn taħt. Għandu dabriet bojod silg fuq il-ġwienah, u dabra bajda wara l-munqar. Saqajh huma suwed. Il-mara tkun kannella fil-griz minn fuq u bajda minn taħt, u hi wkoll għandha d-dabar bojod fuq il-ġwienah. Il-frieh jixbhu lin-nisa.

L-ghajta taż-żanżarell iswed, li tismaghha spiss waqt li tkun berdwoċing fir-rebbiegha, tixbah "bit, bit" u ġieli jagħti tisfira qasira "wit". Interessanti li meta ż-żanżarell iswed jittajjar minn fuq fergha wara l-inseSSI, rari jerġa' lura fuq l-istess fergha. Din l-imġiba tagħrfu miż-żanżarell tat-tikki, per eżempju.

Ingliz: Pied flycatcher

Xjentifiku: *Ficedula hypoleuca*

Tpingiġiet meħudin mill-ktieb Birds of Europe ta' Lars Jonsson

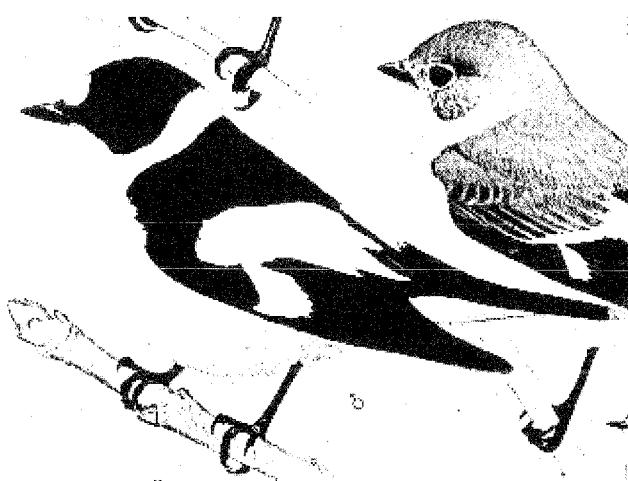
Meta tkunu berdwoċing, tajjeb li żżommu nowtbuk u lapes u tieħdu n-noti dwar l-ghasafar li taraw, mhux biss il-kuluri imma anke l-imġiba tagħhom. Dawn in-noti tistgħu anke jekk tridu tibagħtuhom lill-BirdLife. B'hekk dejjem naqsmu bejnietna t-tagħrif dwar l-ghasafar.

Mark Falzon

Iż-żanżarell iswed u ż-żanżarell tal-kullar huma komuni fir-rebbiegha bejn l-ahħar ta' Marzu u l-ahħar ta' Mejju (l-aktar f'April), u ffit skarsi fil-harifa bejn l-ahħar ta' Awwissu u Ottubru. Jidhru tista' tghid kullimkien, imma jippreferu postijiet miftuhin b'sigar imxerrdin. Iħobbu joqogħdu wkoll fuq pjanti għoljin bħall-busbież u ferli. Postijiet bhall-Buskett jew il-ġnub tal-widien huma ideali.

Iż-żanżarelli huma għasafar fuq tagħhom hafna u spiss tarahom jittajru wara l-inseSSI u jferfru l-ġwienah u d-denb. Mhux diffiċli li tosċċera ż-żanżarelli, ghalkemm tromba hija bżonnjuża biex tagħrafhom minn xulxin.

Iż-Żanżarell tal-Kullar

Iż-żanżarell tal-kullar raġel jixbah liż-żanżarell iswed imma għandu kullar abjad madwar għonqu u dan jispikka hafna. Minhabba l-kuntrast bejn l-iswed u l-abjad, iż-żanżarell tal-kullar raġel huwa wieħed mill-aktar għasafar attraenti li jidhru f'pajjiżna fir-rebbiegha. Il-mara tixbah hafna lill-mara taż-żanżarell iswed, ghalkemm hija aktar fil-griz milli fil-kannella. Fil-fatt in-nisa mhux faċċi tagħrafhom mingħajr esperjenza.

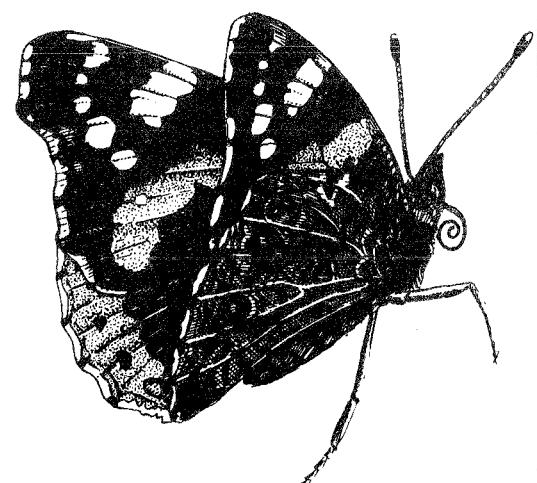
Il-frieh huma l-istess bħan-nisa.

Ingliz: Collared flycatcher

Xjentifiku: *Ficedula albicollis*

Meta tpingulna, użaw karta bajda, linka sewda u tpingux bil-kultur. Tinsewx isimkom, l-erà tagħkom u isem l-annimal jew pjanta. Aghmlu hekk, u t-tpingija tagħkom tidher fil-magażin. Kull tpingija li nġibu tiehu 3 punti fil-Huttafa tas-Sena.

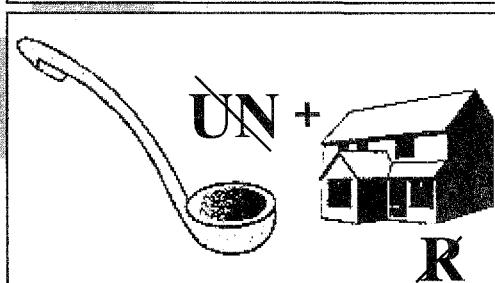
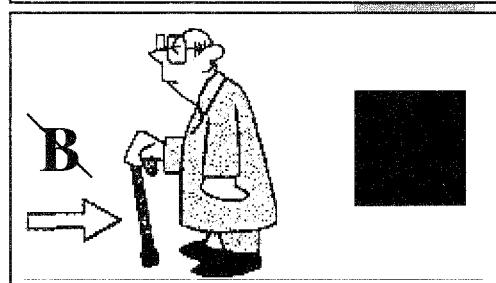
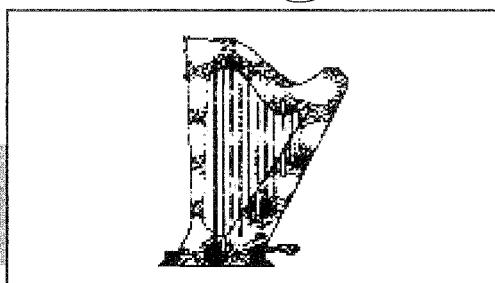
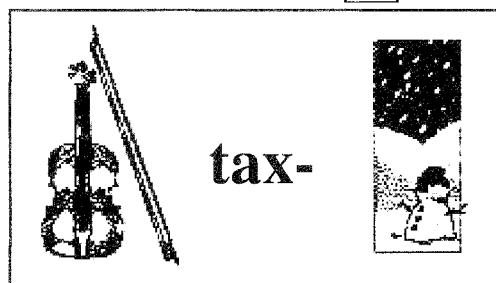
PROTEJ ID-HURRIEQ!

Nahseb li ħadd minnkom ma jhobbu l-hurrieq! Jagħmel fjuri rqaq hafna u bla gost, u fuq kollox inigżeż tingiż li tibqa' twahwah bih iss-sħaqi.

Imma kontu tafu li l-weraq ta' dak il-hurrieq huwa l-ikel tal-ferh ta' dan il-ġmiel ta' farfett. Tant hu hekk li dan il-farfett nghidulu **Farfett tal-Hurrieq**, (Red Admiral - *Vanessa cardui*) u huwa farfett tas-sew sabih. Iswed bellusi bi dbabar horor u tikek bojod. Żgur rajtu bhalu xi darba jixxemmex fuq xi ġebla. Dal-farfett ibid il-bajd fuq il-weraq tal-hurrieq, u malli jfaqqsu l-frieh jagħmlu festa minn din il-pjanta li tant jobogħduha nies!

Mela jekk għandkom il-hurrieq għadu qed jikber fil-ġnien, taqlighuhx kollu kollu. Hallu xi rokna mwarrba bi ffit pjanti tal-hurrieq, u tafu ssibu x-xagħaq ta' dan il-insejjt tal-ġenn.

Kompetizzjoni 37

Ftakru! Min iqasqas mill-magażin jiġi skwalifikat!

Ir-rebbieħ tal-Kompetizzjoni 36 (li wkoll ma qasqasx mill-magażin!) huwa David Attard minn Birkirkara. David jista' jmur jiġbor il-ktieb li rebaħ miċ-Centru BirdLife f'Ta' Xbiex, mit-Tnejn sal-Ġimgha (9-12am). Importanti li jiehu mieghu l-membership card.

Tajr mōbbi

X'inhuma l-erba' għasafar mħobbijin f'dawn l-istampi? Ikteb x'inhuma l-ghasfar, flimkien ma' ismek u l-indirizz, u ibghathom lil

BirdLife Malta
57/28 Triq Rigord
Ta' Xbiex MSD 12

mhux aktar tard mit-30 April 2000.

Ir-rebbieħ jingħata l-ktieb **Bil-Bejta**.

Tinsewx!

Morru l-Green Week 2000

6-9 April 2000

Żuru l-istand tal-BirdLife

Kliem il-Bies!

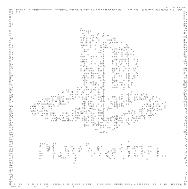
Isimgħu l-ahwa!

Il-BirdLife għandha skoss *backnumbers* tal-magażin Il-Huttafa. Jekk tkunu tridu kopji ċemplulna (347646) jew iktbulna (57/28 Triq Rigord Ta' Xbiex), għidulna liema numri tridu u aħna nibagħtulek il-kopji li tixtiequ. Kull kopja tiswa 25c (30c jekk bil-posta). Haffu, għax xi *backnumbers* se jispicċawlna dalwaqt.

Backnumbers tal-Huttafa baqghalna ta' kull harrja hliet in-numri 1 u 3. Barra minn hekk baqghalna wahdiet min-numri 2,4,5,7,17,19 u 29. Mill-ohrajn baqa' sew.

Mobile & Cordless Phones

communicate to the world...
with the latest models available from stock

Playstation

powerful gaming capability in your hands...
games, playbacks, etc/esc
& other related accessories

DVD Players

enter in the world of digital video...
we offer a wide range of dvds players
& o姿st dvd library for you to rent

Hi-Fi

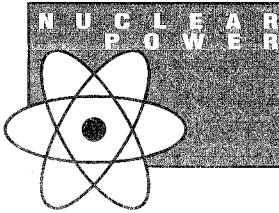
enjoy your music lifestyle...
we've got the right hi-fi equipment
to listen to your favorite tracks

RENTAL EQUIPMENT HIRE & REPAIR SERVICES

IR-RABA' PARTI

Nuklear

L-enerġija nukleari hija enerġija li rat hafna tmaqdir. Fis-snin ħamsin, meta skoprew dan il-metodu, kienu jaħsbu li l-enerġija nukleari se tkun l-enerġija tal-futur. Imma llum nafu li hemm problemi li jiġu id f'id ma' l-enerġija nukleari.

F'din il-ħarġa se naraw kif tingabar din l-enerġija.

Fil-harġa li jmiss naraw xi problemi jigu magħha.

L-atomi

Kollox huwa magħmul minn atomi. Atom huma bħal boċċi żgħar immens, tant żgħar li lanqas bl-aktar mikroskopju qawwi tad-din ja nistgħu narawhom! Anke l-iċċen nemla hija magħmula minn miljuni u miljuni ta' atomi. L-atomi mhumiex kollha l-itess. Fil-fatt hemm xi 220 tipi differenti, u ta' daqsijiet differenti. Hemm atomi ikbar u atomi iż-ghar.

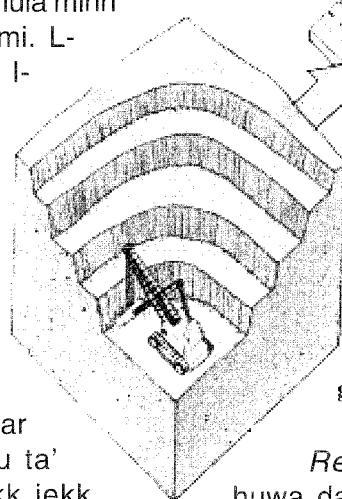
Mhux kontenti!

Issa x-xjenzati sabu li l-atomi la jħobbu jkunu kbar u lanqas ikunu żgħar hafna. Jippreferu jkunu ta' daqs medju. Għalhekk jekk jingħatw iċ-ċans, atomi żgħar jippruvaw jingħaqdu ħalli jikbru ftit, filwaqt li atomi kbar jinqasmu biex jiċċien (kif jgħidu, fid-dinja donnu hadd mhiu kuntent b'li għandu!!)

Għalhekk meta żewġ atomi żgħar hafna jaħbtu, jingħaqdu u jsiru atomu ikbar. U waqt li jsir dan, jitilqu enerġija tremenda. Iva, enerġija ta' bomba nukleari!

Meta atomu mill-kbar jaħbat u jingħaqad ma' atomu miż-żgħar nett, jerġa' jinqasam. Waqt li jinqasam, dan ukoll jarmi enerġija qawwija hafna.

Il-proċess ta' kif issir l-enerġija nukleari

Minjiera fejn ihaffru ghall-uranjum

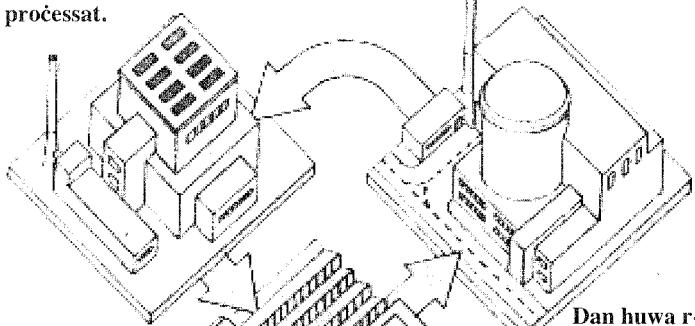
Reactor nukleari huwa dak l-impjant fejn l-atomi jiġu mgiegħla jaħbtu gox xulxin, biex b'hekk jiproduċi l-enerġija nukleari.

Kif nużaw din l-enerġija

Jekk ikun hemm l-ilma viċin meta dawn l-atomi jingħaqdu jew jinqasmu, l-enerġija li toħrog minnha tkom il-enerġija nukleari. Dan l-ilma jishon u jsir fwar. U l-fwar bħas-soltu jintuża biex idawwar it-turbini li jaġhtuna l-elettriku.

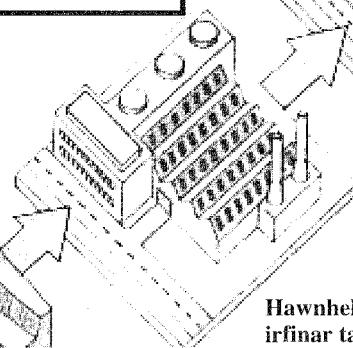
L-ewwel metodu ta' kif nieħdu l-enerġija nukleari mill-atomi kien billi ngħaqqu żewġ atomi żgħar.

Hawnhekk fejn fuel użat jerġa' jiġi proċessat.

Dan huwa r-reactor, fejn l-atomi jinqasmu

Hawnhekk fejn jippeparaw il-fuel f-forma ta' vireg, bil-lest għar-reactor.

Hawnhekk isir l-irfinar ta' l-uranjum

Imma dan ma jsirx ghax trid temperaturi tant għoljin li jinstabu biss fix-xemx!!!

It-tieni metodu kien billi naqsmu atomu mill-kbar fi tnejn. Dan ma jridx temperaturi daqshekk għoljin u fil-fatt huwa dan il-metodu li jużaw fil-pawerstejk nukleari. Il-materjal li għandu atomi li l-aktar jinqasmu malajr huwa l-malfamat uranjum.

Imma kif se naraw darb'oħra, anke dal-metodu fih il-periklu tiegħu.

JUSTIN VASSALLO

Tixtieq li dan ikun tiegħek?

NINTENDO 64

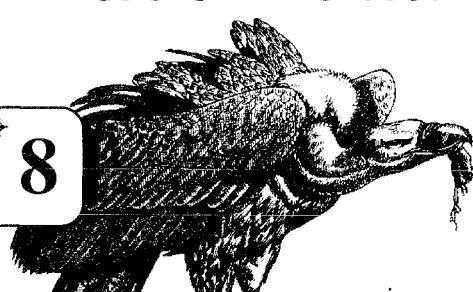
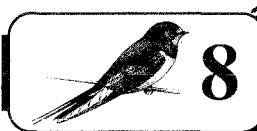

BirdLife
I, New Street Luqa. Tel: 666666

Faċli! Jekk sat-**30 April 2000** inti tkun il-membru li
daħħalt l-iktar membri fi Klabb Huttaf...
DAN IN-NINTENDO 64 IKUN TIEGHEK!

Dahħal membru ġdid fi Klabb Huttaf u inti tieħu...

- Tliet pitazzi ta' l-ghasafar
- Stiker bil-kulur ta' għasfur
- Tmien punti fil-Huttafa tas-Sena

Hajjar ħbieb, aħwa u kugini jidħlu fi Klabb Huttaf, tihom jimlew kopja ta' dil-formola, imla isfel id-dettalji tiegħek stess, u ibghathomlna, flimkien mal-Lm2 tal-membru l-ġdid.

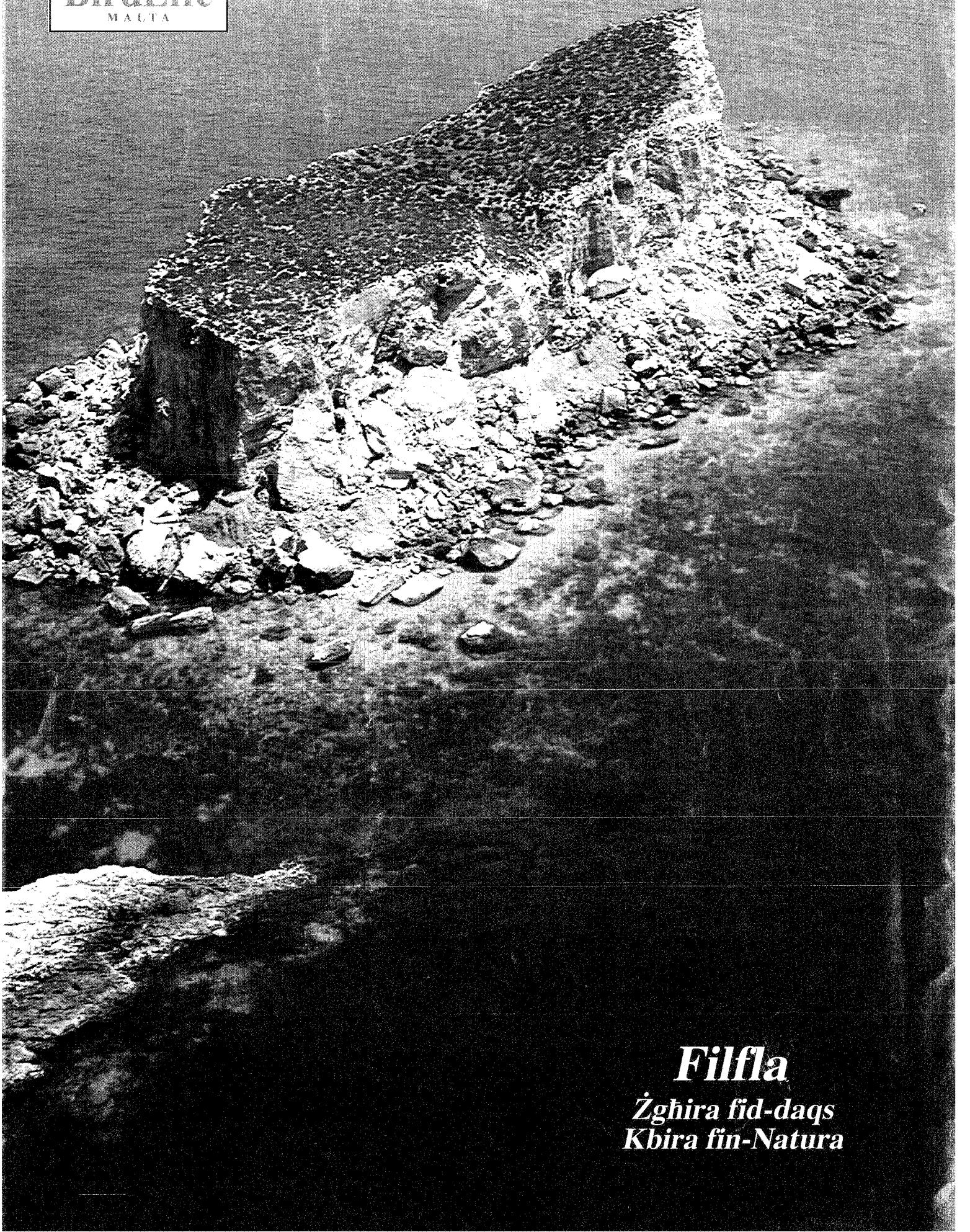
**Dettalji
tal-
membru
l-ġdid**

Isem		
Indirizz		
<hr/>		
<hr/>		
Data tat-Twelid	Telefon	

**Dettalji
tiegħek
stess**

Isem		
Indirizz		
<hr/>		
<hr/>		
Telefon		

Tqattax il-magazin - hu fotokopja!

Filfla
Żgħira fid-daqqs
Kbira fin-Natura